

УДК 741.02

Гліб Куниця

ПОБУДОВА І РИСУНОК АБСТРАКТНОЇ ФОРМИ

Рисунок абстрактної форми виступає сучасною, гнучкою та змістовною формою художнього навчання, сприяє не лише

вдосконаленню навичок передачі об'єму і простору, а й формуванню здатності до нестандартного сприйняття навколишньої дійсності, розвитку образного мислення та художньої уяви.

Теоретико-методологічні засади викладання рисунка у художній освіті проаналізовано вченими Бердинських С.О., Внукова О.М.

Рисунок як засіб розвитку креативності та образного мислення висвітлено в працях - Осипчука М.В., Басанець О.П., Басанець Ю.П., Касьяненко К.М.

Аналіз абстрактної форми у вітчизняному образотворчому мистецтві та дослідження абстракції як концепту художньої практики й ролі в актуалізації творчого потенціалу досліджувала Дубрівна А.П.

Технічні засоби та інструменти побудови абстрактної композиції та інноваційні технології у навчанні рисунку розглянули - Прасол С.І., Йоганнес Іттен, Кандинський В., Пауль Клее.

Рисунок є основою художньої освіти, оскільки саме через нього опановуються базові навички сприйняття форми, простору, світлотіні та пропорцій. Традиційна побудова рисунку обмежується вивченням геометричних тіл або елементів натюрморту [11]. Це необхідна база, але сучасна мистецька практика потребує також розвитку навичок бачити і відтворювати складніші, неканонічні форми.

Одним із таких методів є вивчення аморфних форм - об'єктів без чіткої геометрії, з вільною, природною пластикою ліній і об'ємів [5]. Робота з аморфними білими формами дозволяє учням тренувати просторову уяву, композицію, гнучкість мислення та здатність бачити форму поза рамками стандартних схем.

Методичне рішення полягає у створенні власної аморфної форми з щільного білого паперу та її подальшому рисунку з натури із нанесенням світлотіньових переходів, що дозволяють «оживити» форму й передати її об'ємність. Такий підхід розвиває не лише технічні навички, а й креативність, що сприяє глибшому розумінню будови форми в просторі [6].

Аморфна форма позначає об'єкт, який не підпорядковується строгим геометричним законам. У природі такі форми зустрічаються всюди: каміння, хмари, дерева, вода. В мистецтві аморфність часто використовуються для передачі руху, емоції, органічності. Асиметричні форми тренують окомір набагато ефективніше за симетричні [3]. Вони

змушують кожен раз знаходити індивідуальне рішення. В результаті чого учень вчиться бачити форму як об'єм, а не як плоский силует, спочатку бачить загальне і лише потім - часткове, вимальовує незвичну форму без шаблону і розвиває пластичне мислення, починає створювати форми, а не копіювати їх.

Основна ідея полягає в тому, що впровадження в освітній процес практики рисунка аморфних форм створює умови для глибшого засвоєння понять форми, об'єму, тону та світлотіні. Таке заняття розвиває сприйняття та художнє мислення, а також стимулює учнів до активної творчості [4].

Розглянемо приклади подібних практик у світі:

Bauhaus (Німеччина) - ще у 20-х роках XX ст. на підготовчих курсах студенти створювали абстрактні об'єкти з паперу й вивчали їх через рисунок.

RISD (Rhode Island School of Design, США) - у курсах «3D Foundation» студенти працюють з власноруч створеними формами, які потім малюють або трансформують.

Курси арт-шкіл у Японії - популярна вправа: створити складну форму з паперу, а потім передати її структуру та об'єм лише через чорний і білий колір[9].

Уроки рисунку мають еволюціонувати разом зі змінами у культурі та суспільстві [2]. Сьогодні, коли візуальна культура домінує в інформаційному просторі (графіка, дизайн, медіа, реклама, цифрове мистецтво), важливо не лише вміти копіювати, а й творити нові форми, бачити світ нестандартно.

Робота з об'єктом, що не має логічної симетрії, вимагає від учня підвищеної уваги до пропорцій, співвідношень і перспективи. Учні не лише аналізують чужу форму, а й створюють власну - це включає мислення як дизайнера, скульптора і художника так і стимулює творчий підхід до навчання [8]. Без кольору учні фокусуються на світлі, тіні, рефlekсах - критично важливих компонентах об'ємного зображення [10]. Відсутність шаблонної форми дає змогу учням приймати власні композиційні та технічні рішення, що сприяє розвитку індивідуальності та творчої свободи.

Методика побудована на поєднанні трьох етапів: 1) самостійне створення учнями аморфної форми з білого паперу; 2) побудова та

рисунок цієї форми з натури; 3) подальше нанесення світлотіней, що дозволяють «оживити» форму і передати її об'ємність [7]. Такий підхід відповідає актуальним педагогічним принципам: навчання через дію, індивідуалізація, міждисциплінарність та розвиток критичного мислення.

Навчання рисунку аморфних форм розвиває: критичне мислення - учень сам аналізує об'єкт і приймає рішення, як його зобразити; творчий підхід - оскільки немає правильного чи неправильного рішення, а важлива передача характеру форми; інноваційність - здатність працювати зі складними структурами без готових схем. Такі навички особливо потрібні у XXI столітті для розвитку у мистецтві, дизайні, архітектурі, освіті та навіть ІТ-сфері.

Після проходження такого заняття учні легше аналізують складні форми, можуть правильно компонувати об'єкти у просторі аркуша та розвивають уважність до тонких змін світла й тіні. Вони починають передавати характер об'єкта, а не лише його контури, а також підвищують рівень творчої майстерності, зокрема в штрихуванні та тонуванні.

Рисунок аморфних форм урізноманітнює стандартну програму образотворчого мистецтва, сприяє кращому засвоєнню основних понять композиції, об'єму та світлотіні, стимулює самостійність і ініціативу учнів, а також підвищує мотивацію до творчості через елемент гри та самостійного конструювання об'єкта [12]. Такий підхід розвиває сучасне бачення мистецтва серед молодого покоління, формує розуміння, що мистецтво - це не лише копіювання реальності, а й створення нового [1]. Це підвищує рівень мистецької освіти відповідно до практик провідних світових арт-шкіл і закладає основу для подальшого вивчення скульптури, дизайну та тривимірної графіки.

Завдяки таким вправам, уроки образотворчого мистецтва стають більш живими, інтерактивними, актуальними для реального культурного контексту.

Отже рисунок аморфних форм - це сучасна, гнучка та глибока форма навчання, яка поєднує технічну майстерність з креативним мисленням. Вона розвиває не лише вміння передавати об'єм і простір, а й формує здатність бачити світ нестандартно, мислити як митець. Такі уроки актуалізують образотворче мистецтво, відкривають шлях до більш

вільної творчості, допомагають учням відчути себе авторами, дослідниками форми, а не просто виконавцями завдань. Це вклад у культуру мислення нового покоління - візуально грамотного, уважного до світу та відкритого до новизни. Саме в таких уроках формується здатність бачити глибше, творити свідомо і мислити як художник. У майбутньому це стане основою візуальної культури покоління, здатного розуміти, трансформувати і створювати нову реальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бердинських С. О. Критичний погляд на формування графічної культури у дизайн-освіті / С. О. Бердинських // Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2023 року. – У 2-х т. – Т. 2. – Київ : КНУТД, 2023. – С. 303-306.
2. Внукова О. М. Сучасна модель уроку-діалогу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти / О. М. Внукова, І. Г. Романюк // Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи : збірник наукових праць за матеріалами 38 Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Переяслав, 1 травня 2023 року. – Вип. 38. – Переяслав : Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2023. – С. 77-82.
3. Дубрівна А. П. Абстракція як концепт художньої практики / А. П. Дубрівна // Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (20 квітня 2018 р., м. Київ) : у 2-х т. – Київ : КНУТД, 2018. – Т. 1. – С. 39-42.
4. Дубрівна А. П. Абстракція як феномен образотворчого мистецтва України : монографія / А. П. Дубрівна. – Київ : Автограф, 2022. – 200 с.
5. Касьяненко К. М. Формально-символічний рисунок у навчальному процесі ЗВО / К. М. Касьяненко // Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 22 квітня 2021 року. – В 2-х т. – Т. 2. – Київ : КНУТД, 2021. – С. 343-346.
6. Осипчук М. В. Рисунок як засіб пізнання дійсності художником / М. В. Осипчук, О. П. Басанець, Ю. П. Басанець // Нові технології навчання. – 2017. – Вип. 90. – С. 28-35.
7. Прасол С. І. Перспектива та тіні : навч. посіб. / С. І. Прасол, Р. В. Хиневич. – Київ : КНУТД, 2020. – 88 с.

8. Салюк І. С. Аналіз матеріально-технічної бази сучасної художньої освіти / І. С. Салюк, О. В. Іванова // Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості : матеріали І Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (17 листопада 2020 р., м. Київ) / за заг. ред. О. М. Ніфатової. – Київ : КНУТД, 2020. – С. 145-151.

9. Curtis B. Drawing from Observation. McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages, 2001. 336 p.

10. Itten J. The Art of Color: The Subjective Experience and Objective Rationale of Color. John Wiley & Sons Inc, 1974. 155 p.

11. Kandinsky W. Point and line to plane.. New York : Dover, 1979. 175 p.

12. Klee P. Pedagogical sketchbook. London : Faber, 1953. 64 p.

of style [Text] / W. Worringer. – Chicago: Ivan R. Dee, 1997. – 168 p.